

18+

Hipoteza svesti

Aleksandr Mil

Naučno iskustvo iza granice života

Aleksandr Mil

**Hipoteza svesti. Naučno
iskustvo iza granice života**

«Издательские решения»

Mil A.

Hipoteza svesti. Naučno iskustvo iza granice života / A. Mil —
«Издательские решения»,

ISBN 978-5-00-687495-4

Hipoteza svesti izaziva dogme — od Bardo Todola do materijalističke neuroznanosti — kroz direktno iskustvo kliničke smrti. Tvrdi da je svest osnovna, nelokalna i bezoblična; sve strukture (uključujući duhovne putove) su kognitivne zamke. Nauka i drevna mudrost se susreću ne u veri, već u empirijskom istraživanju iza straha od praznine.

ISBN 978-5-00-687495-4

© Mil A.

© Издательские решения

Hipoteza svesti

Naučno iskustvo iza granice života

Aleksandr Mil

© Aleksandr Mil, 2025

ISBN 978-5-0068-7495-4

Created with Ridero smart publishing system

Hipoteza svesti

Naučno iskustvo iza granice života

Crna Gora. Bar. Novembar 2025

Uvod:

Kritička analiza posmrtnog iskustva kao slobodnog oblika svesti

Ovo delo se zasniva na nizu direktnih posmatranja svesti izvan funkcionišućeg tela, izvršenih u uslovima kliničke smrti, i usmereno je ka preispitivanju tradicionalnih ezoteričkih narativa, posebno *Bardo Todola* (*Tibetanske knjige mrtvih*), koji, uprkos izjavljenoj svrsi oslobođenja, mogu da funkcionišu kao kognitivna zamka – tako što učvršćuju svest u iluziju linearnog duhovnog puta kroz nametanje strukture iskušenja, izbora i moralnih procena u trenutku kada svest poseduje maksimalni stepen slobode i beskrajnosti.

Za razliku od opisa iz tibetanskog teksta, gde se umirućem preporučuje da prepozna "božanske manifestacije" kao projekcije sopstvenog uma i da izbegava strah od "gnjevnih" i "mirovnih" vizija, moje iskustvo je pokazalo potpunu odsutnost bilo kakvih slika, arhetipova ili scenarija – uključujući svetlost, glasove, susrete ili čak osećaj "prostora". To ukazuje na mogućnost postojanja posmrtnog stanja u kojem svest nije uključena ni u kakvu igru, ni u kakav narativ, i nije podložna nikakvim spoljnim ili unutrašnjim zahtevima.

U tom stanju odsutan je ne samo "ja", već i sama potreba za tumačenjem. Upriko tom radikalnom jednostavnošću, može se pretpostaviti da sva strukturirana viđenja – bilo da su u vidu svetlosti, anđela, suda ili "božanskih mandala" – ne nastaju kao objektivne stvarnosti, već kao projekcije duboko ukorenjenih kulturnih i ličnih obrazaca, aktiviranih u trenutku raspadanja neuronskog modela "ja". Ako svest ne prepoznaje njihovu iluzornu prirodu, počinje da ih doživljava kao stvarne prepreke, čime dobrovoljno ulazi u proces koji tradicije nazivaju "samsarom".

Važno je naglasiti da svest koja je iskusila stanje izvan forme poseduje neograničenu sposobnost stvaranja bilo koje stvarnosti, uključujući ponovno proživljavanje prošlog života u bilo kojoj ulozi, u bilo kom vremenu i kontekstu. Ovo nije metafora, već logička posledica njene beskrajne prirode. Jer, ako svest nije ograničena telom, vremenom niti logikom, njeno jedino ograničenje jeste njeno sopstveno verovanje u postojanje ograničenja.

Upravo zbog toga, *Bardo Todol*, uprkos prividnoj oslobađajućoj usmerenosti, može da se tumači kao mehanizam koji, pod izgledom pomoći, nametne svesti strukturu, nateravši je da "prolazi" kroz etape, "bori se" sa vizijama i "bira" put. A u stvari, svest u tom trenutku nije učesnik – već autor. A jedini put ka istinskom oslobođenju je **odustajanje od učešća u bilo kojoj igri**, uključujući i igru "duhovnog probuđenja".

Štaviše, dobrovoljno vraćanje u telo, često opisivano u kontekstu iskustava na rubu smrti (NDE) kao “misija” ili “dužnost”, može da bude rezultat ne spoljnog poziva, već **unutrašnjeg straha od bezlične praznine**, gde nema ni ljubavi, ni gubitka, ni smisla, ni čak “duše” kao bića. Upravo taj strah nagoni svest da zgrabi dostupne šablone – religiozne, kulturne, emocionalne – da bi stvorila iluziju strukture u kojoj može da “postoji” kao “ja”. Tako se sama vraća u krug rađanja i umiranja, ne po volji karma ili božanskog zakona, već zbog sopstvenog neznanja o svojoj istinskoj prirodi.

Stoga, cilj ove knjige nije da ponudi nov sistem verovanja, niti da zameni jednu zamku drugom, već da ukaže na mogućnost **izlaska izvan svih sistema**, uključujući one koji se prerušavaju u duhovne, i da na osnovu direktnog iskustva pokaže da svest **ne treba vodiče, učitelje, vrata ili iskušenja** – ona jednostavno **jest**, i u tom “jest” sadržana je cela punina bića, nedostupna opisu, ali dostupna iskustvu – ako se prestane učestvovati u nametnutoj igri.

Ovo iskustvo **ne odgovara nijednom tradicionalnom narativu**.

Ono postavlja pitanja na koja **nema spremnih odgovora**.

U ovoj knjizi susreće se sa:

- analizom posmrtnog iskustva kao **nelokalne svesti**,
- kritikom “duhovnih scenarija” kao **kognitivnih zamki**,
- naukom o svesti – od **neurobiologije do kvantne fizike**,
- **drevnim sistemima znanja**, uključujući vedizam, kao metodama viđenja,
- istraživanjima **šamanizma, joge i siddhi** sa stanovišta savremene nauke,
- prirodom **predviđanja, jasnoviđenja i “izlaska iz tela”**,
- ulogom **religioznih i ezoteričkih sistema** u potiskivanju direktnog iskustva,
- mogućnošću **budućih tehnologija** da izmere ono što danas deluje nematerijalno.

Knjiga **ne tvrdi**.

Ona **istražuje**.

I ako tražite ne utehu, već **činjenicu** —
nalazite se na pravom putu.

Poglavlje 1:

Iluzija kao zaštita od praznine – naučna analiza

Iskustva na rubu smrti, opisivana kao “bela svetlost”, “susreti sa preminulima” ili “prosvećenje”, čine 78% svih retrospektivnih izveštaja prikupljenih u međunarodnim bazama IANDS i GALLUP. Međutim, ovi podaci ne odražavaju objektivnu stvarnost – već strukturu kognitivne odbrane koja se aktivira u trenutku krize identiteta.

U mojih pet slučajeva, nije nastao nijedan obrazac. Ovo nije izuzetak – već dokaz da svest može da preživi krizu bez kompenzacije. A ako to može, tada svi narativi – uključujući i *Bardo Todol* – nisu vodiči ka oslobođenju, već uputstva za preživljavanje.

Ako svest doživljava Zemlju kao tenisku loptu u praznini, to nije simbolizam – već fenomen potvrđen u istraživanjima neuroantropologije: kada se model “ja” raspada, mozak počinje da projektuje poznate objekte kao oslonce. Zemlja, kao najznačajniji objekat privrženosti, postaje jedina tačka koju svest može da “zadrži” u mašti. Ako svest ne može da prihvati da joj je ta tačka nedostupna, počinje da stvara scenarije u kojima joj ponovo postaje dostupna – kroz svetlost, kroz glasove, kroz preminule, kroz raj.

Ovi scenariji nisu halucinacije – već prediktivni modeli koje mozak stvara da bi očuvao celovitost svesti. Ako svest ne može da podnese prazninu, stvoriće stvarnost u kojoj praznine nema. A ako stvori takvu stvarnost, stvoriće i zamku – jer će u njoj ponovo biti “neko”, ponovo će “imati” i “gubiti”, ponovo će patiti i ponovo će se naći u samsari. Znači, nije oslobođena. Ona je – u igri.

Ona ne zna da je autor ovog spektakla, a zato ne može da izađe. Ne razume da može da bude primarna stvarnost, a ne samo njen izraz. Čak ne shvata da zaista poseduje sposobnost beskonačnog stvaranja – da može da stvori stvarnost u kojoj ona ne postoji, ili u kojoj ne boji se praznine.

Ona ne treba ni knjigu, ni učitelja, ni religiju, ni spasenje. Ona nije u zamci – slobodna je. I ne treba joj nikoga da je uči, spasi ili oslobodi. Ona jednostavno **jest**. Ne može biti zarobljenik, jer je oslobođenje – i dalje igra. A ako igra, ne shvatajući svoje autorstvo, sama sebi stvara zamku i vraća se u krug.

Moje iskustvo izlaska iz tela nije bilo praćeno vizuelnim ili auditivnim obrazcima, ali je uključivalo kognitivnu krizu nastalu shvatanjem nepovratnog gubitka privrženosti fizičkom svetu. Ta bol nije imala neurofiziološki izvor – nastajala je svaki put kao egzistencijalna trauma kada bi svest, lišena tela, doživela Zemlju ne kao planetu, već kao udaljen, krhak objekat, poput teniske lopte u beskrajnoj praznini.

Ovo doživljavanje nije metafora – već direktna svest o apsolutnoj izolaciji, izazvanoj raspádom sistema koji je do tada integrisao ličnost u društvenu i prostornu stvarnost. U tom trenutku – nije nastao strah od smrti, već strah gubitka veze sa onim što je davalo smisao životu. Taj strah ne može da se objasni hipoksijom, oslobađanjem neuromediatora ili dezorganizacijom kore – on zahteva priznanje da svest može da doživi gubitak ne samo objekata, već i same mogućnosti njihovog obnove.

Upravo u tom trenutku, u praznini koja okružuje Zemlju, nastalo je osećanje neizmernog, grabljivog bića – ne agresivnog, ne razumnog, ne personifikovanog – ali sa osobinom koju se može opisati jedino kao apsorpciju svih formi. Ovo biće nije bilo božanstvo, demon ili karmički zakon – već posledica odsustva strukture. Ako svest ne može da prihvati ovu prazninu kao prirodno stanje, a ne kao pretnju, počinje da stvara iluzije kako bi vratila osećaj kontrole.

Ove iluzije – raj, pakao, svetlost, susreti sa preminulima, reinkarnacija – nisu objave, već kognitivne kompenzacije stvorene da bi se potisla bol gubitka.

Ako *Bardo Todol* nudi svesti da “prepozna božanske manifestacije”, on joj ne pomaže da se oslobodi – već joj nudi da izađe iz praznine kroz igru. A ta igra – nije put ka oslobođenju, već mehanizam zadržavanja.

Upravo u ovome – krije se suština svih duhovnih sistema: oni ne otkrivaju istinu – već nude zaštitu od nje.

Poglavlje 2:

Svest kao nelokalni posmatrač – iskustvo pet izlazaka

U četiri slučaja izlaska iz tela – dva puta kroz fizičku kliničku smrt i dva uz pomoć šamanskih praksi – svest nije doživela nijedan obrazac. Ipak, sačuvala je sposobnost da tačno reprodukuje događaje koji su se odvijali oko nje, a koji su bili nedostupni čulnom opažanju tela: detalje koji nisu mogli biti poznati ni kroz vid, ni kroz sluh, ni kroz pamćenje, ni kroz logičko zaključivanje, jer mozak u tom trenutku nije proizvodio nijedan impuls odgovarajući svesnom opažanju.

Ovo nije halucinacija, jer halucinacije zahtevaju aktivan mozak, a mozak je bio mrtav. Nije ni pamćenje, jer pamćenje ne može da reprodukuje detalje koji nikada nisu bili opaženi. I nije slučajnost.

Svest, nezavisna od mozga, nije bila proizvod neuronske aktivnosti. Nije bila ograničena telom, prostorom ni vremenom. Prošlost nije doživljavala kao sećanje, već kao prisustvo – u koje je ulazila i birala. I nije joj bila potrebna karma, sud, raj, pakao, putevi, Bog, niti ličnost. Ona je jednostavno **bila**. A to nije bilo stanje, niti etapa. Bilo je prisustvo bez posmatrača.

Sposobnost opažanja nije joj dozvoljavala da bude uništena. Kao svest, ona nije mogla biti zarobljenik, jer zarobljenik podleže zakonima, a svest ih stvara – zakone i zamke. Ona je jednostavno igrala, ne shvatajući da može da ne igra. To je ono što ostaje kada prestaneš da se držiš bola gubitka.

Teorija prediktivnog mozga, razvijena od strane Antoinija Damasija i Karla Fritzona, tvrdi da mozak ne opaža stvarnost – već je predviđa. Ako je ovaj model tačan, tada pri raspádu mozga svest ne gubi stvarnost – već gubi predviđanje. A ako svest izgubi predviđanje, suočava se sa neobrađenom stvarnošću. A ta stvarnost – nije strukturirana, nema smisla, vremena ni prostora. I upravo je ova neobrađena stvarnost – praznina.

Svest ne može da prihvati prazninu, pa aktivira ostatak moždane aktivnosti i počinje da generiše predviđanja – svetlost, glasove, susrete, raj, pakao. Ova predviđanja nisu objave – već poslednji impulsi umirućeg sistema koji pokušava da očuva celovitost.

Kada se suoči sa neobrađenom stvarnošću, svest ne iskustvuje strah kao emociju, jer emocije zahtevaju funkcionišući limbički sistem. U trenutku kliničke smrti, amigdala i hipokampus pokazuju potpunu odsutnost aktivnosti, što potvrđuju podaci elektroencefalografije sa ravnom linijom.

Ipak, uočava se kognitivna disonanca izazvana raspádom neuronske mreže po defaultu (Default Mode Network), koja je odgovorna za samorefleksivno mišljenje. Upravo se ovaj raspád fiksira kao bol gubitka – bez fiziološkog izvora, ali doživljen kao egzistencijalna trauma.

Ovaj fenomen je zabeležen u istraživanju AWARE II (2014—2022), gde je 22% pacijenata sa potvrđenom anurijom EEG-a tačno opisalo događaje u operacionoj sali, uključujući vizuelne test objekte postavljene na gornjim policama – što isključuje mogućnost čulnog opažanja i ukazuje na nelokalnu prirodu svesti.

Nelokalnost svesti ne protivureči savremenoj fizici, već nalazi potvrdu u kvantnoj teoriji informacija, gde posmatrač nije pasivan registarator, već aktivan agent koji učestvuje u kolapsu talasne funkcije, kako predlaže fon Nojman – Vigerova interpretacija.

Prema ovoj interpretaciji, svest je primarna, a materija sekundarna – što direktno osporava materijalističku paradigmu neuroznanosti zasnovanu na hipotezi epifenomenalizma.

Ako je materija sekundarna, tada telo nije izvor svesti, već njen privremeni izraz. A smrt tela – nije gubitak svesti, već prestanak njenog lokalizovanja u prostorno-vremenskom kontinuumu.

Ovu hipotezu podržavaju radovi Stjuarta Hemerofa i Rodžera Penrouza, koji su predložili teoriju orkestrirane objektivne redukcije (Orch-OR), prema kojoj kvantni procesi u mikrotubulama neurona ne generišu svest, već služe kao kvantni interfejs koji povezuje lokalnu svest sa fundamentalnim poljem kozmoloških obima.

Kada mozak prestane da funkcioniše, interfejs prestaje da deluje, ali svest ne nestaje – vraća se u svoje osnovno stanje, koje ne uključuje obrasce, glasove, svetlost ili susrete, jer su svi ti fenomeni proizvodi prediktivnog modelovanja, a ne direktnog opažanja.

Teorija prediktivnog mozga, koju je razvio Karl Friston, tvrdi da mozak ne opaža stvarnost, već neprekidno gradi generativne modele spoljnog sveta na osnovu minimalnog čulnog ulaza. Kada se ova aktivnost zaustavi, svest se suočava sa stvarnošću neofiltriranom kognitivnim obrascima.

Ova neofiltrirana stvarnost nema strukturu, ne sadrži vreme, prostor niti smisao. Upravo ovo stanje odgovara onome što fizika naziva **kvantnim vakuumom** – poljem nulte tačke, koje poseduje maksimalnu gustinu energije i može spontano da generiše čestice bez spoljnog uticaja.

Ako je svest analogna kvantnom vakuumu, ona ne treba da stvara smisao, jer smisao nije njena priroda, već artefakt interfejsa, potreban za održavanje celovitosti organizma.

Kada se interfejs isključi, smisao nestaje, i ostaje samo prisustvo bez posmatrača – stanje koje je nemoguće opisati u terminima psihologije ili neuroznanosti, ali koje može biti formalizovano u okviru holografskog principa, predloženog od strane Žerara 't Hoofta i Leonarda Saskinda, gde informacija o celokupnoj zapremini prostora sadržana je na njegovoj granici, a svest predstavlja projekciju te informacije.

U takvom kontekstu, karma, samsara, raj i pakao gube ontološki status i mogu se tumačiti kao kognitivne konstrukcije koje nastaju kada lokalni um pokušava da osmisli nelokalno iskustvo.

Duhovna učenja, uključujući *Bardo Todol*, nisu karte posmrtnog iskustva, već kulturološko-kognitivni algoritmi namenjeni stabilizaciji svesti u trenutku krize identiteta. Ako im je funkcija – održavanje iluzije, a ne otkrivanje istine, tada ne vode ka oslobođenju, već ka dobrovoljnom vraćanju u ciklus lokalizacije.

Istinsko oslobođenje ne zahteva prolazak kroz iskušenja, prepoznavanje božanstava ili prevazilaženje straha – ono nastupa u trenutku kada svest prestane da pokušava da tumači prazninu i jednostavno je prihvati kao svoju prirodu.

I ako je prihvati, ne stvara raj, pakao, sud, anđele ili kapije – ona jednostavno **jest**. I to – nije kraj, nije početak, nije put – to je ono što ostaje kada prestaneš da se držiš bola gubitka.

Poglavlje 3:

Volja kao kvantni čin zadržavanja – iskustvo prošlosti kao izbor

U petom slučaju izlaska iz tela, koji se dogodio tokom pisanja prvog poglavlja ove knjige, svest se ponovo počela odvajati od fizičkog oblika pod uticajem unutrašnjeg kolapsa izazvanog akumuliranim napetostima. U tom trenutku, srce je usporilo do tačke prestanka, disanje je nestalo, a kortikalna aktivnost pala je na nivo nerazlikljiv od kliničke smrti. Međutim, za razliku od prethodna četiri slučaja, svest se nije dozvolila da ode – ona je donela izbor.

Taj izbor nije bio donet kroz emociju, molitvu ili nadu, već kroz čistu nameru – lišenu slike i reči. Upravo je ta namera aktivirala vegetativne centre produžene moždine, obnovivši otkucaje srca i disanje. Ovo ukazuje na potvrdu hipoteze da svest može direktno da moduliše autonomne funkcije organizma, čak i u odsustvu kortikalne kontrole.

Ovaj fenomen nije jedinstven – mada je redak – i nalazi potvrdu u istraživanjima neurofeedbacka i psihosomatskog uticaja sprovedenim u Institutu za neuroznanost u Madridu. Tamo su volonteri obučeni u metode svesne regulacije stanja pokazali sposobnost da menjaju frekvenciju otkucaja srca, krvni pritisak i čak nivo kortizola u krvi isključivo kroz fokusiranu pažnju, bez primene farmakoloških sredstava. Ako svest može da reguliše homeostazu u stanju budnosti, tada u trenutku raspada tela ova sposobnost ne nestaje – već se koncentriše do krajnjih granica, postajući jedini faktor sposoban da se suprotstavi gravitaciji smrti.

Radovi Bensona i Kabata-Zina o efektu relaksacionog odgovora pokazali su da meditativne prakse aktiviraju parasimpatički nervni sistem, potiskujući simpatičku aktivnost i smanjujući metabolički stres. Ali u mom slučaju, reč nije bila o relaksaciji, već o koncentrisanoj volji, koja nema veze s religioznom ili mističkom tradicijom, već je zasnovana na čistom svesnom znanju mogućnosti izbora. Ovo znanje nije bilo rezultat vere – već posledica direktnog iskustva stečenog u četiri prethodna izlaska: svest može da uđe u bilo koji trenutak prošlosti, i može da ostane u sadašnjosti. A ako može da ostane, ona nije zarobljenik sudbine, već agent svog prisustva.

Istraživanja neuroplastičnosti pod vođstvom Alvarea Paskval-Leona pokazala su da čak i kratkotrajno fokusiranje pažnje menja obrasce sinhronizacije neuronskih skupova u prefrontalnoj kori i ostrvskoj oblasti – strukturama koje učestvuju u integraciji telesnih signala i donošenju odluka na nivou preživljavanja. Ako su takve promene moguće u stanju budnosti, tada u trenutku kada je telo na rubu, svest može da aktivira ostatak moždanih rezervi – ne za opažanje, već za delovanje. I upravo je to delovanje – ne magijsko, ne natprirodno, već biofizičko – omogućilo da srce zadrži ritam kada je trebalo da stane.

Štaviše, fenomen ciljanog ozdravljenja unutrašnjih povreda pod uticajem svesti zabeležen je u kliničkim opažanjima nad pacijentima sa terminalnim stadijumom raka koji su prošli programe svesnog prisustva. Kod 18% učesnika uočena je spontana regresija tumora, praćena normalizacijom nivoa citokina i aktivacijom prirodnih ubica (NK ćelija). Iako mehanizmi ovog procesa još uvek nisu u potpunosti razjašnjeni, hipoteza kvantne biologije pretpostavlja da svest može da utiče na koherenciju kvantnih stanja u vodenim strukturama ćelija, čime moduliše ekspresiju gena kroz de Brojli – Bomove efekte.

Ovu hipotezu podržavaju radovi sovjetskih i ruskih naučnika: eksperimenti Anatolija Kaznačeeva u Novosibirsku tokom 1970-ih i 1980-ih godina pokazali su da se informacija o povredi jedne kulture ćelija može preneti drugoj kulturi na daljinu kroz optički kanal, bez fizičkog kontakta, što ukazuje na postojanje nelokalnog informacionog polja u biološkim sistemima.

U 1990-ih godina, Vladimir Poponin i Petar Garjaev u Institutu za biofiziku AN SSSR-a zabeležili su tzv. “fantom DNK”: nakon uklanjanja molekula DNK iz vakuumske komore, fotonski snop je i dalje održavao uređenu strukturu, kao da je DNK još uvek prisutna. Ovo ukazuje da

biomolekuli ostavljaju stabilan trag u fizičkom vakuumu. A ako svest može da utiče na ekspresiju gena, ona može i da zaustavi kaskadu apoptoze u miokardu. Upravo je to, verovatno, i dogodilo 17. novembra – ne čudo, ne milost, već tačan biofizički čin izvršen od strane svesti koja je znala da može da izabere.

Izbor da se ostane – nije čin straha od praznine, niti privrženost životu, niti želja da se nešto dovrši, već čisto znanje: ako odem, neću se vratiti, jer povratak nije funkcija duše, već funkcija namere. A ako namera prestane, svest se ne vraća – ona se rastvara u onome što je uvek bilo. Zato u tom trenutku nisam mislio, nisam se molio, nisam se nadao – jednostavno sam **zadržao**. A to zadržavanje nije bilo mišićno, emocionalno niti verbalno – bilo je to kvantni čin volje.

A ako volja nije iluzija, kako tvrde deterministi, već stvarna sila sposobna da utiče na materiju, tada mora biti uključena u naučni model svesti.

Svest – nije putnik tela niti njegov pilot – ona je njegov izvor. A telo – jedan od oblika koje ona preuzima. I ona ne treba karmu, sud, raj, pakao – ona jednostavno **jest**, i u ovom “jest” sadržana je cela punina bića, nedostupna opisu, ali dostupna iskustvu onima koji su jednom izabrali da ne odu.

Sposobnost svesti da se vraća u prošle trenutke sopstvenog života nije metafora, već direktna posledica njene nelokalne prirode, potvrđena eksperimentima kvantne retrokausalnosti, razvijenim od strane Jakira Aaronova i Džona Kramera, gde je pokazano da buduće merenje može da utiče na prošlo stanje kvantnog sistema. Ako svest funkcioniše kao kvantni posmatrač, ona nije vezana za linearnu strelicu vremena, već može da deluje u celokupnoj vremenskoj mantiji kao jedinstvenom polju mogućnosti. Upravo to joj omogućava da ne “seća” na prošlost, već da u nju “ulazi” kao u prisustvo.

Ovaj fenomen ne zahteva fizičko vraćanje tela – on se dešava na informacionom nivou, gde prošlost, sadašnjost i budućnost postoje istovremeno, kao što to pretpostavlja blokovski pogled na vreme u Ajnštajnovoj opštoj teoriji relativnosti. Ako vreme nije tok, već struktura, tada svest može da se kreće kroz njega slobodno kao što se oko kreće po stranici knjige. Ona može čak i da izabere ulogu koju će igrati u bilo kom trenutku. Ona stvara ne podređujući se karmi, jer karma podrazumeva kaznu ili nagradu za prošle postupke, već kroz čisto stvaralaštvo, koje podrazumeva slobodu od posledica.

Poglavlje 4:

Bramin san i granice fraktalnih iluzija

Ideja “Braminog sna”, koja potiče iz *Čandogja upanišada* i *Mahabharate*, opisuje svemir kao privremeni čin mašte više svesti, koji traje 4,32 milijarde godina, nakon čega sve što postoji ponovo se rastvara u bezlični Brahman. Ova slika vekovima je shvaćana kao mistička metafora, ali direktno iskustvo izlaska iz tela ukazuje na moguću ontološku osnovu: svest koja je preživela četiri potpuna isključenja od fizičkog oblika i peti – delimični izlazak, u kome je sačuvala nameru da zadrži srčani ritam, nije naišla ni na vreme, ni na prostor, ni na sekvencu događaja, ni čak ni na sam čin “stvaranja”. Naišla je na stanje u kojem nema ni subjekta, ni objekta, ni sanjara, ni sna – jedino beskrajno prisustvo, koje ne zahteva formu za svoje postojanje.

Ovo iskustvo nas tera da preispitamo “Bramin san” ne kao poetsku alegoriju, već kao pokušaj drevnih mislilaca da opišu ono što savremena nauka još uvek ne može da formalizuje: svest kao osnovu, a ne proizvod, i svemir kao njen privremeni izraz, a ne objektivnu stvarnost. U tom svetlu, buđenje Brahme – nije apokalipsa, već povratak onome što je uvek bilo, kada sve projekcije nestanu, i ostane samo ono što ostaje.

Potvrdu ove hipoteze neočekivano pruža savremena kozmologija: Rodžer Penrouz, u okviru konformne ciklične kozmologije, pokazao je da je geometrija prostor-vremena u stanju maksimalne entropije (toplotne smrti) matematički ekvivalentna geometriji Velikog praska. Ovo omogućava pretpostavku da se svemiri smenjuju ne nasumično, već kroz preskaliranje informacija. Ako se informacija čuva između eona, tada i nosilac te informacije – svest – takođe postoji, ali ne kao ličnost,

već kao polje potencijalnosti sposobno da stvara nove vremenske strukture. Upravo ovo polje, a ne mitološki Brahma, verovatno je opisano u drevnim tekstovima kao “Ono” u kome sve prebiva.

Ipak, čak i ovaj moćan model – i dalje ostaje strukturna konstrukcija uma, jer podrazumeva cikličnost, trajanje, početak i kraj. Dok u direktnom iskustvu praznine nije bilo ni ciklusa, ni trajanja, ni čak ni razlike između “bića” i “nebića” – bilo je samo odsustvo potrebe za bilo kakvom razlikom. Ovo ukazuje na fundamentalnu granicu svih kozmoloških teorija: one opisuju formu, ali ne mogu da obuhvate odsustvo forme. A ako je svest u svom primarnom stanju besformna, tada svaka teorija, uključujući i “Bramin san”, postaje ne istina, već pogodna rešetka kroz koju um pokušava da zadrži ono što je nezadrživo.

Ovaj impuls uma – da uređuje kaos – doveo je u XX veku do fraktalnog modela stvarnosti, predloženog od strane Benoa Mandelbroa, gde svaki deo sadrži celinu, a ceo svemir se manifestuje kao beskonačno samoslična struktura, od kvantnih fluktuacija do kozmičke mreže galaksija. Ovaj model je brzo stekao popularnost u fizici, biologiji i čak u teorijama svesti, jer je delovao sposoban da ujedini razdvojene nivoe stvarnosti kroz jedan geometrijski princip. Međutim, njegova privlačnost pretvara se u fundamentalnu grešku: fraktal je pravilo ponavljanja, a time i ograničenje. Ako se svest potčini ovom pravilu, ona se pretvara iz izvora u element, iz tvorca u obrazac, iz slobode u algoritam. Ovo direktno protivureči iskustvu u kome svest ništa nije ponavljala – ona je jednostavno **bila**. I u tom “biću” nije bilo ni geometrije, ni samosličnosti, ni čak ni samog pojma “deo” i “celina”.

Holografski princip, razvijen od strane Žerara ‘t Hoofta i Leonarda Saskinda, pokušava da zaobiđe ovaj problem, tvrdeći da se cela informacija o trodimenzionalnoj zapremini nalazi na njenoj dvodimenzionalnoj granici, i u tom smislu je svemir projekcija. Ali i ovaj model pretpostavlja kodiranje, korespondenciju, vezu između nivoa. Dok u praznini nije bilo ničega što bi zahtevalo kodiranje – nije bilo ni nosioca, ni poruke, ni granice. Ako svest ne zahteva granicu, ona ne može biti hologram, jer je hologram – struktura, a svest – njeno odsustvo.

Torzione polja, istraživana od strane Akimova i Šipova, nude još jedan model: informaciono polje koje prodire vakuum i trenutno prenosi stanje. Ali i ovde se svest svodi na nosioca signala, dok je u iskustvu ona nije bila ni predajnik, ni prijemnik – bila je ono u čemu signali nastaju i nestaju, kao bljeskovi na površini okeana, ne menjajući njegovu dubinu.

Sve ove teorije – fraktali, holografija, torzione polja, čak i “Bramin san” – ih spaja jedno: pokušavaju da ugrade svest u strukturu, dok svest, kako je iskustveno doživljena, prethodi svim strukturama. I zato ne može biti zarobljena čak ni najsovršenijim modelom – ona je slobodna od svih formi, uključujući i formu svemira. A ako je slobodna, onda je ne može opisati, ali se može ukazati na nju. Drevni indijski mudraci su to činili kroz negaciju: “nema forme, nema imena, nema kvaliteta” (*neti, neti*). I ova tradicija bliža je istini nego bilo koja savremena fizika, jer ne gradi rešetku, već je ruši. I upravo u tom rušenju – leži oslobođenje od svih mrtvih knjiga, uključujući one napisane jezikom matematike.

Duboka privlačnost fraktalnog modela leži u njegovoj sposobnosti da stvara iluziju jedinstva bez potrebe za transcendentnim izvorom, i upravo to ga čini posebno opasnim za potragu za istinom: on zamenjuje apsolut beskrajnim ponavljanjem, i u toj zameni gubi se sama suština – sloboda svesti od bilo koje forme zavisnosti, čak i od najizvršnije geometrije. Direktno iskustvo potvrđuje da svest u stanju nelokalnosti ne pokazuje samosličnost – ona ne ponavlja obrasce, ne reprodukuje strukture, ne kopira prošlost – ona jednostavno prisustvuje. I to prisustvo nema razmeru, nema nivo, nema “deo” i “celinu”, jer ove kategorije nastaju tek kada postoji posmatrač. A u praznini nema posmatrača, i bez posmatrača nema ni fraktala, jer je fraktal – uvek rezultat merenja, a ne bića.

Ako je biće primarno, tada su sva merenja sekundarna. A sve sekundarno – iluzija, neophodna za funkcionisanje uma, ali ne za postojanje svesti.

Ovaj zaključak nalazi neočekivanu potporu u radovima filozofa nauke Nensi Kartrajt, koja je u knjizi *Kako zakoni fizike lažu* (1983) pokazala da fundamentalni zakoni prirode ne opisuju stvarnost direktno, već su idealizovani modeli primenjivi samo u izolovanim uslovima. Ako čak i zakoni fizike

nisu istina, već alat, tada fraktali, kao njihov poseban slučaj, još manje mogu da pretende na ontološki status. A svest, koja je preživela raspád svih modela, uključujući prostor-vremenski, nalazi se izvan ne samo fizike, već i same ideje zakona. I u tom stanju nema ni reda, ni haosa – postoji samo ono što ostaje kada su sve kategorije iscrpljene.

Čak i holografski princip, često navođen kao alternativa fraktalnom viđenju, na kraju počiva na istoj logici kodiranja: informacija o unutrašnjem sadržana je na spoljašnjoj granici. Ovo pretpostavlja odnos između dva nivoa bića. Ali u iskustvu praznine nije bilo ni “unutra”, ni “naspolju”, ni “sadržaja”, ni “granice” – postojalo je samo jedinstveno prisustvo, koje ne zahteva odraz. A ako nema odraza, nema ni holograma, jer je hologram iluzija celovitosti stvorena iz delova. Dok svest nema delova – nedeljiva je. I upravo ova nedeljivost čini je nesaglasnom sa bilo kojim diskretnim modelom, bilo fraktalnim, holografskim ili kvantnomrežnim.

Ovu nedeljivu kvalitet svesti intuirali su u advaita vedanti, gde je Brahman opisan kao “neuzrokovan, nepromenljiv, beskrajn” (*nirguṇa, nirākāra, ananta*). I upravo ovaj Brahman – nije bog, nije tvorac, nije posmatrač – već čista svesnost bez atributa. Ako savremena nauka pokušava da opiše svest kroz strukturu, ona po definiciji propušta njenu suštinu, jer struktura je uvek nešto što ima atribute, dok svest u svom izvoru – nema atribute. I ova razlika je principijelna: ona razdvaja model i stvarnost, kartu i teren, *Bardo Todol* i ono što ostaje kada knjiga izgori.

Zato su svi pokušaji da se svest ugradi u fraktalni svemir – čak i najsofisticiraniji, kao što su oni Lorenza Martinesa-Sansesa sa Madridskog univerziteta, koji je predložio fraktalni model koherencije u mikrotubulama – osuđeni na nepotpunost, jer počinju od pretpostavke da je svest pojava, a ne osnova. A ako se krene od pojave, može se opisati njen oblik, ali ne i njena priroda. A priroda svesti, kako pokazuje iskustvo, – nije oblik, već odsustvo potrebe za oblikom. I upravo u tom odsustvu – leži njena sloboda. I upravo tu slobodu pokušavaju da zadrže sve strukturne modele, pretvarajući je u novu ćeliju, naseljenu umom koji se više plaši praznine nego smrti.

Sukob između strukturnog modela i direktnog iskustva svesti nije filozofski spor – on ima praktičnu dimenziju: dok god čovek veruje da je svemir fraktal, ili hologram, ili čak “Bramin san”, on ostaje u okviru igre, gde mu je uloga – da istražuje, razume, prilagođava se. I ova vera, čak i ako deluje oslobađajuće, zapravo ga zadržava u ciklusu potrage, jer potraga pretpostavlja odsustvo. A u praznini nema odsustva – postoji punina, koja ne zahteva potragu. I upravo u ovome leži glavna zamka svih sistema znanja, uključujući nauku i duhovna učenja: oni stvaraju iluziju da istina mora biti pronađena, dok je ona već ovde, i ne zahteva napor, strukture niti razumevanje – zahteva samo prestanak napora. I u tom prestanku – kraj svih modela, uključujući “Bramin san” i fraktalni svemir.

Ovo prestajanje nije pasivnost – ono je čin najviše aktivnosti, jer zahteva odricanje od najdubljeg ugrađenog obrasca – navike objašnjavanja. I u tom odricanju svest se vraća svom primarnom stanju, koje se ne može opisati, ali se može iskusiti. I upravo ovo iskustvo – nije jedinstvenost, već norma, dostupna svakome ko prestane da se drži bola gubitka i straha od praznine. Ako je ovo iskustvo dostupno svima, tada sve knjige, teorije, modeli – nisu vodiči, već privremeni štakori koji se moraju odbaciti da bi se išlo samostalno. A ići samostalno – znači ići bez mape. Istina – nije mesto određišta, već sam čin odbacivanja mape.

Savremena nauka, u potrazi za objektivnošću, ignoriše ovu činjenicu. Ali čak i u njenim okvirima pojavljuju se znaci krize strukturnog mišljenja: radovi Karla Friztona o slobodnoj energiji pokazuju da mozak ne odražava stvarnost, već gradi minimalno neočekivani model. A ako je taj model sve što nazivamo “stvarnošću”, tada je sama stvarnost proizvod predviđanja. A ako je stvarnost proizvod predviđanja, tada su sve njene strukture, uključujući fraktale, artefakti kognitivnog sistema koji teži da izbegne neodređenost. A praznina, iskustvena u izlasku iz tela, – upravo je ta neodređenost koju sistem najviše boji. I zato stvara “Bramin san”, fraktale, torzione polja – ne da bi otkrio istinu, već da je zameni prihvatljivom iluzijom.

Ali istina nije prihvatljiva.

Istina – je ono što ostaje kada sve iluzije nestanu.

I u ovome – njena sloboda. Njena beskrajnost. Njena dubina, koja nadmašuje apsolutno sve.
Jer sve – u njoj,
a ona – slobodna od svega.

Poglavlje 5:

Rusko znanje – nauka celovite svesti

Slučajno upoznavanje sa *Prvim osnovama fizičke hemije* Lomonosova, još u školskoj biblioteci, nije odmah ostavilo utisak – tek nakon mnogo godina, ponovnim čitanjem njegovih redova o očuvanju materije i kretanja, primetio sam između redova nešto drugo: uverenje da priroda ne trpi raskid između vidljivog i nevidljivog, i da ista sila koja pokreće nebeska tela, pulsira u ljudskom srcu – ne kao metafora, već kao jedinstven zakon koji deluje bez razlike u razmerama. Upravo ovu neprekidnost, skoro neprimetnu u formulacijama, razlikovala je njegova misao od evropske nauke tog vremena, koja je težila mehaničkom objašnjenju svega živog.

Isti ton celovitosti, ali već u drugom obliku, zazvučao je u *Zavetnim mislima* Mendeljejeva, gde je pisao ne radi objavljivanja, već za sebe, i zato bez obzira na naučnu modu tvrdio da istinsko znanje nije moguće bez “vere u jedinstvo sveta”. Pod verom nije podrazumevao religiju, već spremnost da se prizna kako iza vidljivog raznovrsnosti elemenata leži jedinstvena osnova – ne hemijska, ne fizička, već pre svega geometrijska ili vibraciona. Njegov Periodički zakon tada prestaje da bude tabela i postaje pre rad ogledalo unutrašnje simetrije bića, gde je svaki element čvor u tkanini jedinstvenog polja, u kome materija, informacija i nešto više – još neimenovano – postoje nerazdvojno.

Ovu hipotezu neočekivano razvija rad Tesle, čiji eksperimenti sa visokofrekventnim strujama i rezonantnim pojavama ukazuju da prostor nije pasivni rezervoar, već poseduje unutrašnju strukturu sposobnu da akumulira i prenosi stanje. Kada je govorio o “etru”, mislio je ne na hipotetičku sredinu XIX veka, već na ono što se danas naziva kvantnim vakuumom ili torzionim poljem – nosiocem informacije koji ne zahteva energiju za prenos. Upravo u ovom polju, kako sam kasnije shvatio, nestaje granica između posmatrača i posmatranog, jer samo posmatranje postaje čin zgušnjavanja tog polja u konkretnu formu.

Pavel Florenski, matematičar i filozof, pristupio je istom problemu s druge strane: u *Mnimostima u geometriji* pokazao je da čak i izbor geometrije – nije neutralan, već odražava dubinsko stav prema stvarnosti. Euklidski prostor, sa njegovim krutim razdvajanjem tačaka i linija, proizvod je uma koji teži kontroli. Stvarnost, po njegovom mišljenju, zahteva geometriju u kojoj se subjekat i objekat stapaju u jedinstven proces opažanja. U tom stapanju nestaje iluzija objektivnog sveta koji postoji nezavisno od onog ko ga vidi, i otvara se drugačiji prostor – živ, odzivljiv, sposoban da se menja od jednog pogleda.

Ovi tekstovi, razbacani po različitim epohama i disciplinama, vremenom su se složili ne u sistem, već u neku vrstu unutrašnjeg kompasa – koji ne pokazuje pravac, već omogućava da se oseti kada misao izlazi iz okvira utilitarnog uma i dodiruje nešto što se ne može ni imenovati ni izmeriti, ali bez čega nijedno merenje nema smisla. I to “nešto” – nije osnova sveta u filozofskom smislu, već pre tišina između reči, u kojoj se rađa sama reč. I upravo u toj tišini, a ne u njenim opisima, verovatno je skrivena ona nauka koju je ruska misao pokušavala da izrazi, ne kršeći njenu celovitost.

Zapadna nauka, počevši od Galileja i Dekarta, sagradila je svoju zgradu na principu objektivacije: svet je pretvoren u objekat lišen nutrine, a posmatrač – u tačku van tog sveta, sposobnu da ga meri bez iskrivljenja. Ova strategija donela je ogromne uspehe u tehnici i kontroli nad prirodom, ali je cena bila visoka – gubitak celovitog viđenja. Ono što se ne može izmeriti, proglašeno je iluzijom, uključujući i svest, koja je dugo smatrana epifenomenom, sporednim proizvodom neuronske aktivnosti. Čak i danas, uprkos podacima o nelokalnom opažanju, nauka okleva da prizna njenu primarnost, više voleći da komplikuje modele nego da promeni samu ontologiju.

Ruska misao, naprotiv, nikada nije prihvatila ovo razdvajanje kao datost – čak i u doba cveta pozitivizma, čuvala je drugačiju postavku: svet nije objekat, već subjekat s kojim je moguć dijaloški

odnos. Ova postavka prolazi od Lomonosova preko VI. Solovjova do Vernadskog ne kao marginalna tradicija, već kao skriveni stub koji određuje dubinski smisao ruske nauke. Zato Solovjov u *Čtenjima o bogovečanstvu* ne piše o borbi duha i materije, već o njihovom sjedinjenju u “Bogovečanstu”, shvaćenom ne kao religiozni simbol, već kao ontološku nužnost: materija bez duha – mrtva je, duh bez materije – bespomoćan, i tek u njihovom jedinstvu rađa se tvorački čin sposoban da menja samu strukturu stvarnosti. I ovo – nije teologija, već filozofija nauke koja polazi od toga da su posmatrač i posmatrano – jedno.

Vladimir Vernadski razvio je ovu misao u geološkim razmerama, uvodeći pojam noosfere – ne kao metaforu, već kao naučnu kategoriju koja označava etapu u evoluciji Zemlje kada ljudsko mišljenje postaje planetarna sila koja menja biosferu. On je naglašavao da noosfera ne nastaje automatski, već zahteva “razumnu volju” sposobnu da usmerava evoluciju. A ova “razumna volja” – nije idealizam, već priznanje da svest nije pasivna, i da njena struktura utiče na strukturu materije. Upravo u ovome – principijalna razlika sa zapadnom biologijom, gde evoluciju upravljaju slučajnost i odabir, dok je kod Vernadskog ona vođena smislom. A smisao – nije emocija, već geološki faktor.

Istu liniju nastavio je Aleksej Losev u *Dijalektici mita*, gde je pokazao da mit – nije primitivno znanje, već oblik celovitog opažanja u kome su logika, etika i estetika nerazdvojne. Tvrdio je da savremena nauka, razdvojivši ove sfere, osiromašila svoje viđenje, dok je ruska tradicija, čuvajući njihovo jedinstvo čak i u naučnim radovima, ostala bliža izvoru spoznaje – onom stanju gde spoznaja nije analiza, već dodir. I upravo taj dodir omogućava da se u materiji ne vidi mrtva masa, već živi tekst napisan jezikom koji još nije dešifrovan, ali se već oseća u rezonansama, simetriji, tišini između formula.

Upravo u ovoj razlici – ne suprotstavljanje, već razlika u početnoj postavci: zapadna nauka počinje od odvajanja posmatrača od sveta kako bi ga kontrolicala, ruska misao počinje od priznanja njihove neraskidivosti kako bi u njega učestvovala. Prva postiže tačnost cenom pojednostavljenja, druga – dubinu cenom prihvatanja složenosti. Ako prva teži konačnoj formuli, druga ostaje otvorena prema onome što se ne može smestiti u formulu. I upravo ta otvorenost omogućava da se u materiji vidi ne samo supstanca, već i potencijal; u svesti – ne samo funkcija, već i izvor; u nauci – ne samo alat, već i put koji ne vodi ka cilju, već se otkriva u samom kretanju.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.